

Recensie

Ina de Weert: Neerlandistiek de grenzen voorbij, deel II

Over gepasseerde en nog te passeren grenzen

A.J. Gelderblom e.a. (red.), *Neerlandistiek de grenzen voorbij. Handelingen 15e Colloquium Neerlandicum 2003 te Groningen. Woubrugge, Internationale Vereniging voor Neerlandistiek, 2004, ISBN 90 7287 007 7, 560 blz., € 18 incl. verzendkosten. Te bestellen bij: IVN tel. 0172-518243, bureau@ivnnl.com.*

Grensverleggingen of –ervaringen kunnen juist inspireren tot nieuwe en vruchtbare verkenningen. Zo is de gehele neerlandistiek inmiddels ondenkbaar geworden zonder de infrastructuur van de nieuwe elektronische media en zien we een expansie in bijvoorbeeld Oost-Europa van aantallen ingeschreven studenten neerlandistiek. Ook actualiteit en beroepsperspectief eisen een steeds prominere plaats op. Verder valt uit nieuw lesmateriaal en woordenboeken op te maken dat er een ander zelfbewustzijn in de neerlandistiek aan het ontstaan is, dat het vak in de nabije toekomst een nieuwe grensoverschrijdende dimensie gaat geven.

Dit alles valt te lezen in het voorwoord door de redactie in de bundel verzamelde bijdragen van het 15e Colloquium Neerlandicum, dat plaatsvond in Groningen in het najaar van 2003. In het voorjaar van 2004 mocht deze interessante verzameling het licht zien. Reden genoeg voor mij de bijdragen nader te beschouwen in een tweetal recensies waarvan de tweede voor u ligt.

Op een enkel artikel na over bijvoorbeeld de thema's in de poëzie van Vasalis hebben de

bijdragen een duidelijk verband met het thema van de bundel en zijn deze onderverdeeld in een viertal rubrieken te weten: grenzen/confronterende tendensen, nieuwe media, leermiddelen en vertalen. Nieuwe media en leermiddelen besprak ik in het voorgaande nummer van *Moer*. Resten mij nog de thema's: grenzen/confronterende tendensen en vertalen. Het meest lijkt te vertellen en schrijven over het eerste thema gezien de hoeveelheid artikelen over grenzen/confronterende tendensen. 25 Bijdragen maar liefst over dit thema belicht vanuit onder meer gescheiden disciplines als de taalanalyse en taalkunde, literatuur en cultuur, maar ook benaderd vanuit het snijvlak van verschillende disciplines en thema's.

Interculturele competentie

Interessant is de bijdrage van Christine van Baalen. 'Wie intercultureel competent wil zijn, moet leren over de grenzen van zijn eigen taal heen te kijken door haar in contrast met andere talen te bestuderen', zo schrijft zij, is een veel gehoorde en beschreven opvatting. In haar bijdrage laat ze echter zien hoe interculturele competentie in het talenonderwijs bevorderd kan worden. Dit sluit mooi aan bij de discussie die op 26 september in de Rode Hoed is gevoerd. De Werkplaats talen had hier ter gelegenheid van de Europese Dag van de Talen een debatmiddag belegd onder de titel *De Zaak Frans en Duits*. Arie Hoeflaak schreef een persoonlijke impressie in *Levende Talen Magazine* nummer 7 (oktober 2004). Een van de discussiethema's was: Wat moet de meeste aandacht krijgen: de taal zelf, de interculturele kant of de cultuur (waaronder literatuur). Panel en zaal verschilden van mening: het publiek wenste aandacht voor de taal en de interculturele kant, het discussiepanel legde voorrang bij het interculturele. Menigeen viel hoogleraar Thony Visser uit Leiden bij in haar pleidooi om 'de zaak niet zo strikt gescheiden te zien en alles in samenhang te geven'. Dit geldt mijns inziens in brede zin voor moderne vreemde talenonderwijs. Of dit nu Frans is in Nederland, of Nederlands in Frankrijk. De buitenlandse neerlandistiek dus, zoals Christine van Baalen schrijft. Veelal wordt hierbij uitgegaan van het contrast in talen, maar waarom niet uitgaan van de overeenkomstige

betekeniselementen. Een zeer interessante invalshoek die ons moderne vreemde talenonderwijs en buitenlandse neerlandistiek in een ander daglicht plaatst. De talen in samenhang met elkaar geven dus. Aandacht voor cultuur, interculturele competenties en crossculturele taalanalyses. Persoonlijk vind ik dit een fantastisch aanknopingspunt voor het fenomeen talencentrum. Talencentra zijn immers in verschillende ROC's geïmplementeerd en geven mogelijkheden om talen in samenhang met elkaar te onderwijzen. Dat dit verder uitgewerkt moet worden, moge duidelijk zijn. Hoewel dit onderwijsmodel mooie aanknopingspunten biedt, wordt het talenonderwijs vaak gescheiden aangeboden. Gescheiden van de andere talen en ook gescheiden van beroepsgerichte vakken. Dat is jammer. Daarnaast wordt moedertaalonderwijs vaak niet in deze talencentra gegeven. Nederlands is vaak geïntegreerd in bijvoorbeeld project of probleem gestuurd onderwijs. Dat is prima. Echter, geef het ook in samenhang met de moderne vreemde talen in de talencentra en maak dankbaar gebruik van de crossculturele aspecten van taal.

Grenzen/confronterende tendensen

Verder in de bundel aandacht voor de poëzie van Vasalis, de Europese avant-gardisten en modernisten in de geschiedenissen van de Nederlandse literatuur en de boekenplank van Anne Frank. Te veel om hier te bespreken, genoeg om thuis op een zondagmiddag bij de open haard te lezen. Voorzien van mooie afbeeldingen is de bijdrage van Ludo Beheydt die gaat over *'Kunst van de Nederlanden als expressie van culturele identiteit'*. Eén van die afbeeldingen laat *De kelderkamer* van De Hooch zien. Volgens Beheydt is een opvallende constante de open en uitdagende sensualiteit in de Vlaamse kunst en als opmerkelijk kenmerk van de Nederlandse kunst het constructivisme van onder meer Mondriaan en Rietveld. Waar ik graag meer over had willen weten, is de vraag: 'Hoe heeft die sensualiteit in de Vlaamse kunst en het constructivisme in de Nederlandse kunst zijn weerslag gevonden in de letterkunde'. Een onderwerp dat in deze bundel had thuisgehoord.

Marja Clement betoogt dat de presens historicum vaker voorkomt in de ik-roman: 'de verteller plaatst zich geheel binnen de verhaalwerkelijkheid. Omdat je niet kunt beleven en vertellen, is een ik-presens-verhaal altijd fictief: hetzij fantasie hetzij verleden.' Een interessante stelling voor nader letterkundig onderzoek, maar ook een interessant fenomeen voor de prozaschrijvers onder ons en allen die prozaonderwijs geven.

Bouazza en Benali worden onder de loep genomen door Henriette Louwerse. Zij analyseert hoe deze 'vreemde' Nederlandse auteurs gebruik maken van Shakespeare. De theatermonoloog Jasser van Abdelkader Benali toont het publiek Jasse Mansoer, een Nederlandse Palestijn die gecast is voor de rol van Sylock (de jood uit *The merchant of Venice*). Jasser is in slechte doen. Louwerse concludeert dat beide vreemde Nederlandse schrijvers het drogbeeld van de stabiele culturele identiteit tonen. Wat beide schrijvers hebben meegenomen uit Shakespeare is de moeilijke opdracht van een samenleving die niet meer door dat drogbeeld wordt begrensd.

Grenzen/confronterende tendensen biedt de lezer verder –onder meer– nog bijdragen over de bruikbaarheid van taalgidsen, de zinsaccentuering in het Nederlands, taalkundige samenwerking in de internationale Neerlandistiek en de reisthematiek bij Monika van Paemel.

Vertalen

Ten slotte in de bundel nog een drietal bijdragen over vertalen waaronder deskundigheidsbevordering in de literaire vertaling door Dolores Ross. Zij stelt onder meer dat de verspreiding van de Nederlandstalige literatuur (in Italië) nauw samenhangt met de keuze voor de uitgeverij. Ook gaat zij in op de vertaalkundige dimensie: tijdens het vertalen doen zich technische problemen voor. Zij pleit hierbij voor het aanleggen van 'best practices' in verband met toekomstig vertaalwerk. Verder gaat ze in op het vertalen van titels, codewisseling en taalvermenging en de vertalingen van onder meer *Rituelen*, *De aanslag* en *Het verdriet van België*.

Met het verdriet van België eindig ik mijn bespreking van *Neerlandistiek de grenzen voorbij*. Ik kan niet anders concluderen dan dat ik met veel interesse (bijna alle) bijdragen heb gelezen. Interessante bijdragen voor iedereen die zich met neerlandistiek bezighoudt: of je nu schrijver, vertaler, docent en/of wetenschappelijk onderzoeker bent. Of je nu Nederlands of Frans geeft. Of je interesse uitgaat naar letter- of taalkunde. Voor ieder van ons zijn er nieuwe inzichten te vinden, aanleiding tot nader onderzoek en nieuwe invalshoeken voor onderwijs. Over kunst, literatuur en neerlandistiek in de meest brede zin des woords: de grenzen voorbij, aldus de samenstellers.